

BASISSAK: HATPRAT

Hatprat er et samlebegrep for hets, trusler, trakassering og mobbing. Slike ytringer kan bli delt både på og utenfor internett. Her kan du lese fakta og råd om dette emnet.

TEKST: KRIS MUNTHE

Utvalgte fakta:

- Omtrent fire av ti 13–18-åring har sett skremmende eller voldelige bilder og hatmeldinger på nett, ifølge Medietilsynets undersøkelser (Barn og Medier, 2020)
- Den europeiske medievaner-undersøkelsen EU Kids Online viser at mer enn hvert tiende norske barn mellom 12 og 16 år har sett hatmeldinger på nett (EU Kids Online, 2020).
- Medietilsynets undersøkelse viser at 13 prosent i gruppen 16-24 år har opplevd hatefulle ytringer på nett. Av dem som har blitt utsatt for hetsing i diskusjoner/debatter, sier fire av ti at de har blitt mer forsiktige med å si sin mening, mens to av ti sier at de har sluttet helt å delta i debatten (Undersøkelse om kritisk medieforståelse i den norske befolkningen, 2021)

Begrepet hatprat brukes i offentligheten om et bredt spekter av ytringer, som ulike former for hets, trusler, trakassering og mobbing. Selv om en ytring er hatefull, behøver den ikke å være straffbar av den grunn, men kan være det.

Hatprat kan være tekst, ord, bilder og symboler som blir brukt for å spre hat, trusler og oppfordre til vold mot en person eller gruppe basert på deres antatte eller reelle gruppetilhørighet. Hatprat kan bli ytret i form av en kommentar under en kronikk på en nettavis eller under et innlegg på sosiale medier. Man kan også se hatprat utarte i spillchat eller ved å se en video på Youtube. Hatprat kan også opptre utenfor skjerm. Å føle seg inkludert/tilhørighet kan være med på å forebygge hat.

I den juridiske definisjonen brukes begrepet hatefulle ytringer i stedet for hatprat. I § 185 i straffeloven, forstås dette som ytringer som er egnet til å skape eller spre hat mot bestemte grupper. Det er denne type ytringer politiet jobber med og som kan være straffbare. «Hatprat» er altså en mer generell term, og «ha-

tefulle ytringer» er betegnelsen som brukes i loven for ytringer som kan være straffbare.

Det er et særskilt vern i loven mot hatefulle ytringer rettet mot hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse, religion eller livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, og/eller nedsatt funksjonsevne.

Ytringene må samtidig være uttalt offentlig for å kunne bli straffet, det vil si ha muligheten til å nå et større antall mennesker. I forarbeidet til loven er dette spesifisert som 20 personer eller mer.

Ikke all hatprat bryter loven. Ytringsfriheten stiller sterkt i Norge. Derfor er det også et gitt spillerom før loven setter en grense for hva som er ulovlig. Straffelovens § 185 vurderes opp mot Grunnlovens § 100 om ytringsfrihet.

Det har vært en rekke høyesterettsaker med domfellelser i form av bøtlegging og fengselsstraff for hatefulle ytringer. Her har personer blitt dømt for hatefulle ytringer både på og utenfor nett.

Straffeloven § 185

185. Hatefulle ytringer

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn,
- c) seksuelle orientering,
- d) kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller
- e) nedsatt funksjonsevne.

Barnevaktens råd til foreldre

- Snakk med barna om hva som er lov og ulovlig å si på nett. Selv om ikke all hatprat er direkte straffbart, kan allikevel sosiale medier og spillplattformen ha strenge retningslinjer for oppførsel utover det.
- Oppfordre barna til å si ifra til en voksen dersom han eller hun opplever hatefulle ytringer på nett. Foreldre kan så kontakte politiet ved mistanke om lovbrudd.
- Vær selv et godt forbilde i måten du omtaler andre både på nett og i andre situasjoner.
- Velg gode personverninnstillinger i sosiale medier og spill for å forebygge hatprat ved å sette rammer for hvem barna har kontakt med.
- Dersom plattformen har det, kan man slå på automatiske filtre som fjerner eller luker ut hatefulle kommentarer
- Man kan også endre på hvem som får lov til å skrive i kommentarfeltet til barnet.

Råd til barn og unge

Disse rådene er hentet fra Bufdirs ressurs [Ikke greit – hva er hatprat og hva kan du gjøre med det?](#)

- Opplever du hatprat? Fortell om det til noen du er trygg på. Skolen og lærere har plikt til å gripe inn når elever utsettes for hatefulle ytringer.
- Si ifra tidlig, så du kan bli tatt vare på og få hjelp til å stoppe hatytringene.
- Behold skriftlige hatytringer så du har bevis for hva du har blitt utsatt for. Screenshot kan være lurt i tilfelle meldingen eller bildet blir slettet.
- Mange nettsider har rapporteringsfunksjoner. Du kan rapportere uavhengig av om ytringen bryter med nettstedets retningslinjer eller er ulovlig. Om nettsiden ikke lar deg rapportere, kan du finne kontaktinformasjon til den som eier domenet på [whois.com](#).
- Ser du at andre blir utsatt for hatprat? Fortell om det til noen du er trygg på. Skolen og lærere har plikt til å gripe inn når elever utsettes for hatefulle ytringer.
- Ikke lik eller del tekst og bilder som bidrar til hat
- Hvis du svarer på hatprat, gjør det på en saklig måte uten personangrep.
- Rapportér ytringer på nettsider med rapporteringsfunksjoner. Om nettsiden ikke lar deg rapportere, kan du kontakte den som eier domenet på [whois.com](#).

